

Sama svoje najboljše delo

PETRA METERC

Michaela Coel je v serijo **Lahko te uničim** (I May Destroy You, 2020) preslikala lastno izkušnjo posilstva, ki se je zgodilo v času, ko je pisala in igrala v seriji **Chewing gum** (2015–2017). Prelom v ustvarjalnem procesu, v katerega je zarezo nasilje, je v ustvarjalni sprožil konflikt, kriv za razvoj serije o soočanju s travmo, skrbi zase, solidarnosti z izkušnjami drugih, pomembnosti glasnega izrekanja o nasilju in neskončni meri tovariške ljubezni, vsega tistega torej, kar je protagonistki serije, mladi pisateljici Arabelli, pa tudi mladi piski serije Michaeli Coel omogočilo, da na koncu pove svojo zgodbo.

Bolečina je pomembna: kako se ji izmikamo, kako se ji vdamo, kako se z njo soočamo in kako jo presežemo.¹

Ko se Arabella v drugem delu serije odpravi na policijsko postajo, da bi prijavila posilstvo, ki se ga zaradi v pijacho podtaknjene droge slabo spominja, je očitno, da je kljub modricam in praskam, zdravniškemu pregledu, ki potrdi napad, ter spominu na moškega, ki se sklanja in vzdihuje nad njo, zadržana do uporabe besede *posilstvo*. Svojo travmo na začetku vztrajno podcenjuje in o njej težko spregovori, čeprav od njene teže postaja vse bolj čustveno otopela. V notranjem monologu si, kadar ji je pretežko, vneto ponavlja mantro, da »obstajajo otroci, ki so lačni, da je v Siriji vojna in da nimajo vsi pametnih telefonov«, ki naj bi ji pomagala lastno izkušnjo nasilja v širši sliki travm in hierarhiji privilegijev dojemati kot manj pomembno. Po zadržanem obisku v svetovalnici ji terapevtka našteje možne psihološke odzive na posilstvo, ki jih Arabella izkuša na lastni koži, ter ji položi na srce, naj najprej poskrbi zase. Potem ko preseže začetne racionalizacije in samoobtoževanja, češ da je morda zaradi tega ali onega

razloga kriva sama, ji prijatelja Terry (Weruche Opia) in Kwame (Paapa Essiedu) pomagata, da pogled usmeri vase.

Zavestno se moramo učiti, kako biti nežni drug z drugim, dokler nam to ne preide v navado.

Terry in Kwame, Arabellina »nadomestna družina«, se sprva ob njenem soočanju s travmo počutita očitno nelagodno in zmedeno, s čimer je prikazano redko obravnavano dejstvo, da se mora pravzaprav tudi okolica žrtve nasilja naučiti, kako se odzvati na travmo. Arabella zagotovo ni učbeniško stereotipna žrtev. Nasprotno, serija nam na vsakem koraku sporoča, da žrtev ni nujno všečna, da je lahko nadležna in neodgovorna, celo egocentrična in moralistična, da je Arabella pred posilstvom vlekla koko kot za šalo ter da se pravzaprav sama ves čas pogaja z »vlogo žrtve«, saj se v njej ne počuti domače, na kar se Kwame in Terry ne znata vedno odzvati in kar večkrat zamaje njihovo tesno vez, čeprav sta trdno odločena, da prijateljici stojita ob strani. »Moje rojstvo je tvoje rojstvo, tvoja smrt je moja smrt!« si v teku serije ponavljajo v nekakšni sestrsko-bratski zavezi, ki kaže na uporno vztrajanje v nežnostih prijateljske ljubezni in zavetja, ki jo slednja nudi.

Skrb zase ni uživanje. Je samoohranitev, in to je dejanje političnega boja.

Ko se Arabella posveti sebi, se sprva zdi, da ob različnih prijetnih, pomirjujočih aktivnostih ne pride do napredka v preseganju travme, pa vendar ji prav takšna, za začetno soočenje s travmo nujna radikalna skrb zase omogoči, da na lastno izkušnjo začne gledati politično. Ljudem začne govoriti o nasilju, ki se ji je zgodilo, in si zaradi ustvarjalne blokade jemlje odmor od dela, čeprav ji, prekarki, uredniki kljub plačilu terapije dihajo za ovratnik z rokom za oddajo osnutka

¹ Avtorica misli v kurzivi je Audre Lorde, afroameriška feministka, lezbijka in pesnica.

romana. Serija tako tudi ne-delo prikaže kot skrb zase in kot nujen *jebi* se tržni logiki, ki bi želela kapitalizirati tudi posilstvo. Ko glavna urednica njenega prihajajočega romana izve, da je bila Arabella posiljena, namreč pokroviteljsko reče: »Torej, Arabella, le spravi se k delu, gospodičnica! To zgodbo hočem videti!«

Moja dolžnost je, da govorim o resnici, kot jo vidim, in da ne delim le svojih zmagoslavij, ne le stvari, ob katerih sem se počutila dobro, ampak tudi bolečino. Intenzivno, neizmerno bolečino. Pomembno je, da delim to, da vem, da je preživetje preživetje in ne le sprehod po dežju.

Arabella o svoji izkušnji preživetja posilstva spregovori tudi v skupnosti. Po javnem razkritju pisateljskega kolega in ljubimca, ki je med spolnim odnosom brez njene vednosti odstranil kondom, se odloči, da bo o svojih izkušnjah začela kričati na ves glas. Njeno deljenje travme in premislekov o nasilju – deluje kot nekakšna influencerka gibanja #jaztudi na družbenih omrežjih – na določeni točki preraste v obsesivno izpostavljanje intimne, vživljanje v zgodbe drugih in prevzemanje bremena širše problematike nase, kar se mesotoma kaže kot svojstven eskapizem, spet drugič pa kot samopromocija in monetizacija lastne bolečine. Ob vsem tem Arabella spregleda, da se je v vmesnem času nasilje zgodilo tudi njenemu prijatelju Kwameju. Ta na eni svojih nočnih *Grindr* odisejad po Londonu tudi sam doživi posilstvo, ko pa to želi prijaviti na policiji, zaradi svojega spola in spolne usmerjenosti ni obravnavan z enako profesionalnostjo kot Arabella, ki ob enem od uspešnih sestankov s kriminalistka ma igrivo vzklika: »*Rapebusters! Rapebusters!*«

Nisem svobodna, dokler je katerakoli ženska nesvobodna, četudi so njene verige zelo drugačne od mojih.

Arabella v luči lastne travme sčasoma prisluhne tudi bolečini tistih okoli sebe. Na skupinski terapiji, ki jo vodi njena sošolka iz srednje šole, začenja razumeti, kako tanke so meje nasilja v odnosih in kako dvoumne so lahko nekatere situacije. Ugotovi, da je kljub zamegljenim mejam, ki jih serija kopiči in jemlje pod drobnogled, prav zavestno premikanje mej dopustnega tisto, kar je najtežje določljivo in posledično redko preganjano. Kljub temu da v angleški zakonodaji glede spolnega nasilja *ja pomeni ja*, veliko področij ostaja nejasnih, česar se mnogi zavedajo in to izkoriščajo. Arabella je na eni od skupinskih terapij zato odločena, da je treba obravnavati

prav zlorabe tovrstnih sivih con: »Ja, Bob [op. avt. generično ime za povzročitelja spolnega nasilja na terapiji] misli, da je najpametnejši človek v sobi, ker je preučil podrobnosti. Me ga moramo začeti opazovati. Mu povedati, da vidimo te podrobnosti. Da ga vidimo.« Serija ne pozabi niti na dejstvo, da se tudi velik del vsakdanjih spolnih praks, ki jih prakticirajo protagonisti serije, giblje na presečiščih moči in privilegijev spola, spolne usmerjenosti ter rase, pri čemer je treba poudariti, da je serija ena redkih, ki spolnost prikazuje na skrajno neposreden način in ne stavi pretežno na goloto »nepopolnih« teles, kot to počne večina *milenijskih* serij. Omeniti velja vsaj prizor z Arabellinim italijanskim ljubimcem, ki raztrešči tabu spolnih odnosov med menstruacijo, ko slednji na postelji z začudenjem s prstom tipa teksturo krvnega strdka, in Terryjin zmenek s trans moškim, ki poudari nujnost preseganja heteronormativnih stereotipov o telesnosti partnerjev.

Sama sem svoje najboljše delo – vrsta cestnih zemljevidov, poročil, receptov, čečkanj in molitev iz prvih bojnih linij.

Ob koncu serije je jasno, da za preseganje travme Arabella ni iznašla enega samega recepta, a je bila prav multituda načinov soočanja glavno gonilo procesa celjenja in vzporednega ustvarjalnega procesa, pa naj gre za njene manične, eskapistične obsesije, potlačene bolečine, seksualnost ali premisleke svojega spola v perspektivi identitete temnopoltega dekleta, ki je odraščalo v ganski priseljenki delavski družini.

Prav zato se tudi zadnji del, ki se kot v romanu, v katerem bralec lahko izbere svoj konec med več možnimi, ne opre na eno samo razrešitev. Nihanja med nasilnim maščevanjem nad storilcem in zatiskanjem oči pred lastnimi nasilnimi vzgibi, med preseganjem kroga nasilja z radikalno empatijo do storilca, med zamenjavo spolnih vlog in Arabellino penetracijo nasilneža so zgolj simbolni prebegi njene zavesti v smeri, po katerih je stopala serija. Pomembno je, da njen ego živi in brca, saj se soočenja s storilcem v lokalu s pomenljivim imenom *Ego Death*, kamor je Arabella hodila vse leto, da bi zopet ugledala posiljevalca, prek serije preigravajo že v njeni glavi, zato je najbolj realističen tisti konec, v katerem se odloči, da bo namesto večernega iskanja storilca ostala doma.

Oziroma kot je dejala Michaela Coel v enem od intervjujev: »Toda jaz, Michaela, sem morala to pustiti za sabo. Morala sem spustiti. Morala sem spustiti travmo in se zavedati, da sem, če jo pustim za sabo, še vedno živa, in da ni nujno, da me travma definira. Da jo lahko pustim za sabo in bom še vedno tu.«